

Косівська мальована кераміка Павлини Цвілик у колекції НМНАПУ

У статті здійснено огляд та каталогізацію фондової колекції косівської мальованої кераміки авторства П. Цвілик у зібранні НМНАПУ. Досліджено особливості та самобутність техніки формування глиняних виробів та обробки кераміки, а також специфіку використання фарб. Під час вивчення предметів мальованої кераміки П. Цвілик проведено атрибуцію окремих предметів, що посприяло поглибленню та уточненню інформації щодо них.

Ключові слова: *косівська мальована кераміка, нематеріальна спадщина, фондова колекція, каталогізація.*

У грудні 2019 року косівська мальована кераміка була внесена до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Фондова колекція косівської кераміки Національного музею народної архітектури та побуту України налічує майже тисячу музейних предметів. Виникає необхідність вивчення особливостей та збереження цієї неповторної техніки. Особливої уваги заслуговують зібрання авторських робіт народних майстрів косівської кераміки, зокрема П. Цвілик.

Творча спадщина цієї уславленої косівської художниці ставала об'єктом дослідження мистецтвознавців, які в наукових працях, статтях неодноразово підкреслювали значення її творчого доробку в розвитку української ужиткової кераміки. Вивченню творчості П. Цвілик присвятили свої роботи визнані знавці гуцульської кераміки: Г. Івашків, Ю. Лашук, В. Молинь, О. Слободян, О. Соломченко.

Мета цієї статті – дослідити авторську колекцію П. Цвілик у межах фондової збірки НМНАПУ, а також висвітлити становлення унікальної техніки малювання та обробки кераміки П. Цвілик у контексті історії розвитку династії та осередку косівського гончарства.

Косівська кераміка – це переважно вироби, виконані унікальною технікою «гравірування» або «ритування» по підсушеному черепку, покритому білою глиною, і розписані червоними, жовтими та зеленими фарбами [6, 42].

Як зазначається на сайті ЮНЕСКО, традиція косівської розписної кераміки, до якої належать посуд, обрядові предмети, іграшки та плитка, виникла у XVIII ст., досягнувши свого золотого віку в середині XIX ст. [15]. Виробництво косівської кераміки розвинулося в трьох центрах: с. Пістинь, м. Косів (із селами Старий Косів, Смодна, Вербовець, Москалівка, Монастирське) й смт Кути (із селом Старі Кути).

Роль головного осередку народного гончарства спершу відіграло с. Пістинь. Тут склалися своя керамічна школа, свій стиль та традиція. Сюжетні розписи пістинських майстрів ближчі до народного примітиву, а улюблені мотиви орнаменту – трикутники та їхні комбінації, які вкривають стінки посудин і береги мисок.

З початку XIX ст. у розвитку косівської кераміки спостерігається помітне прагнення майстрів до техніки «ріжкування», а далі – до ритованих геометризованих орнаментів, сюжетних, фігурних мотивів та сакральних композицій, властивих розписам с. Пістинь.

З XIX ст. центр гончарства перемістився в м. Косів. Завдяки майстрам О. Бахматюку, М. Білецькому, Г. Кощуку, а також родині Баранюків – Петру, Михайлові, Йосипу та ін., у середині XIX ст. виникла й набула подальшого

розвитку школа косівської кераміки, яка сформувала свої впізнаванні ознаки, як-от:

- триколірна гама (жовтий, зелений, коричневий), пов'язана зі сприйняттям природи (сонце, гори, земля);
- відображення життя гуцулів, їхніх вірувань і традиційного побуту;
- застосування біблійних сюжетів та зображення святих, церков і дзвіниць.

У середині XIX ст. у м. Косові виробилась власна система фляндрованих та ріжкованих малюнків, витриманих у червоно-біло-зеленій гамі, якими прикрашались миски, тарілки, свічники, частково й кахлі. Ці техніки декорування співзвучно існували з основною – риткуванням [4].

До 1950 р. народне гончарство в м. Косові утримувалося старим поколінням висококваліфікованих майстрів, тобто за допомогою незначного домашнього приватного виробництва.

У середині й другій половині XX ст. завдяки відомим родинним династіям Совіздранюків, Цвіликів, Тим'яків, Роциб'юків у м. Косові відбуваються процеси відродження й становлення гончарного промислу. Творчість представників династії Совіздранюків має велике значення для культурної спадщини м. Косова, оскільки протягом XX ст. вони творили «обличчя» косівської кераміки.

22 квітня 1891 року в гончарів з діда-прадіда Й. Совіздранюка та його дружини М. Совіздранюк (дівоче прізвище – Волощук) у м. Косові народилася П. Цвілик [1]. Вона мала шестеро братів та сестер, сім'я жила досить бідно.

Знайомство з гончарством розпочалося в майстерні її діда М. Волощука: допомагала йому з виготовленням керамічного посуду. Для неї дід був першим

учителем, мудрим і щирим [10]. «Пам'ятаю, – згадувала П. Цвілик, – восьмирічною дівчинкою я цілими днями просиджувала біля гончарного круга, на якому дід Михайло Волощук виготовляв горщики, миски, тарілки, глечики. Після того довго була під враженням від баченого, довго виношувала думку самій спробувати щось зробити» [11, 8].

За часів панування Австро-Угорщини й польської шляхти П. Цвілик не змогла здобути навіть початкової освіти [3]. Вона, як і багато таких самих майстрів – вихідців із народу, силою таланту перетворювала ремесло на справжнє натхненне мистецтво. Від природи наділена художнім смаком і творчою фантазією, П. Цвілик самотужки, без будь-якої освіти, пробивалася до знань [9].

Талановита майстриня виготовляла миски, полумиски, глечики, баклаги, свічники, скульптури, дитячі іграшки (Рис. 1) [13]. Невеликі за розміром вироби декорувала рослинним розписом (роzetки, квітучі галузки), зображенням тварин і традиційними сюжетними сценами (гуцульські танці, музики, мисливці й ін.) (Рис. 2) [14].

Рис.1
Баклажок. Цвілик П.Й.
НМНАПУ КН-143/298 КС-749
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання

Рис. 2
Тарінь настінна. Цвілик П.Й.
НМНАІТУ КН-216/89 КС-1849
1960 р.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Найбільше їй подобались гуцульські миски та пічні кахлі, розмальовані різними орнаментами з квітів, галузок, коників, рибок, оленів, півників, козликів і людських постатей. На старих розписаних і гравірованих пічних кахлях та мисках її захоплювали сюжетні сцени із зображенням процесів праці, побутові й жанрові композиції [3].

П. Цвілик було лише дев'ятнадцять, коли вона стала відомою на весь край майстринею. 1910-го року декілька її керамічних робіт експонувалися на виставці у м. Відні й були високо оцінені спеціалістами [10].

Приблизно в 20-х роках П. Цвілик створила майолікові сервізи для голландських художників, що відпочивали на косівському курорті. Ці сервізи склалися з тарелів, мисок, фруктівниць, навіть керамічних, розписаних традиційним гуцульським орнаментом кошиків для винограду [3]. Тоді ж майстриня почала працювати над розписом кахлів: застосовувала декоративні мотиви із сюжетними сценками, зображувала птахів, тварин, а особливу увагу приділяла композиціям із квітково-рослинними орнаментами (Рис. 3).

Рис. 3
Таріть настінна. Цвілик П.ІІ.
НМНАПУ КН-143/102 КС-694
І пол. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

З 1925-го року її чоловіком та помічником став коломийчанин Г. Цвілик. Подружжя виготовляло найрізноманітніші вироби, прикрашені традиційними елементами народного орнаменту: «копитцями», «зубцями», «ільчатим письмом», квадратами, «серденьками» тощо. Окрім ужиткового посуду, вони робили невеличкі скульптурки для дітей. Це були переважно свисточки подібні до зозульок, півників, баранчиків [10].

П. Цвілик також ліпила маленькі фігурки гуцулів і гуцулок, імовірно, перейняті із творчості пістинського майстра П. Кошака, і розмальовувала їх кольоровими глинами. Свої твори П. Цвілик, звичайно, підписувала.

Виробам цієї майстрині притаманний неспокійний мерехтливий ефект, створений використанням яскравого жовтого кольору на великій частині площини орнаменту (Рис. 4) [14].

Рис. 4
Скульптура «Гуцулка». Цвілик П.І.
НМНАІТУ КН-143/161 КС-745
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

У 1930-х роках на Гуцульщині з'явилося багато спекулянтів, які скуповували вироби в народних умільців, перепродували їх і добре на цьому наживалися. Ба більше, вони нав'язували майстрам міщанські смаки, що негативно впливало на розвиток народного мистецтва. Однак подружжя Цвіликів продовжувало залишатися вірними традиціям видатних гончарів Гуцульщини П. Баранюка, О. Бахматюка, Д. Зондюка, П. Кошака, далі розвиваючи їх і збагачуючи [9].

1933-го року на виставці домашніх художніх промислів в смт Кути вироби Цвіликів були нагороджені дипломом першого ступеня та золотою медаллю. Роком пізніше на виставці в м. Ворохта їхні твори знову одержали високу оцінку [10]. У роки тимчасової окупації П. Цвілик творчо не працювала.

Після Другої світової війни асортимент виробів подружжя Цвіликів став ще більш різноманітним: декоративно-побутовий та скульптурний посуд, настінні прикраси, скульптура малих форм. Вони збагачували їх новими пластичними формами та орнаментально-квітковими розписами, що символізувало життя народу на Прикарпатті (Рис. 5). З метою доповнення декоративних композицій своєрідним художньо-образним сучасним звучанням, подружжя Цвіликів почало вводити в малюнок рослинного орнаменту мотив білогрудого голуба – символу миру. Цікаве декоративне оздоблення птаха на настінному тарілі з високими заокругленими берегами (НМНАПУ КН-143/103 КС-695). Його тулуб і крила розписані численними хвильками та крапочками, які разом із кулястими квітами й галузками створюють враження цілісного орнаментального малюнка (Рис. 6) [9].

Рис. 5
Скульптура, баран-кашпо. Цвілик П.Й.
НМНАІТУ КН-143/157 КС-743
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Рис. 6
Таріль настінна.
Цвілик П.Й.
МНАПУ КН-143/103
КС-695
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис,
випалювання.

Після смерті чоловіка помічником П. Цвілик стала онучка Н. Вербівська, якій майстриня в останні роки життя передала увесь свій багатий досвід. Вироби їм випалював К. Чесньовський, гончар із с. Старі Кути [5].

У 1950-ті роки косівська майстриня успішно працювала над створенням декоративної виставкової кераміки. Це були переважно вази з виразною формою та барвистим орнаментом. В одних найбільш опукла форма поверхні зосереджена в центральній частині, а в інших – у нижній та верхній. Деякі вироби мають накривки та великі вушка, на яких П. Цвілик розміщувала основні сюжетні та

аніمالістичні мотиви, що органічно пов'язуються з рослинно-геометричним орнаментом і відзначаються чіткістю, простотою, високим художнім смаком.

Нова грань таланту П. Цвілик розкрилася в скульптурно-декоративній пластиці 1955 року. Це умовно трактовані зображення тварин і птахів: оленів, баранців, півників, павичів (Рис. 7) [3].

Рис. 7
Скульптура «Баран». Цвілик П.Й.
НМНАІТУ КН-216/45 КС-1812
1962 р.
Глина, випалювання.

Високу оцінку дістали твори П. Цвілик на Всесвітній виставці в м. Брюсселі (1958); на Виставці народного мистецтва в м. Софії (1958), куди П. Цвілик надіслала 40 своїх робіт; на Радянській промисловій виставці в м. Нью-Йорку (1959) [10]. На запрошення Міжнародної академії кераміки Радянський Союз брав

участь у Міжнародній виставці в м. Остенде (Бельгія) в 1959 році. Від Радянського Союзу було виставлено 80 робіт дев'яти авторів, дві з яких належали П. Цвілик [3].

У 1958 р. П. Цвілик була прийнята в члени Спілки художників Української РСР. Вона – учасник республіканських, всесоюзних, закордонних та всесвітніх виставок [14].

У 1960 р. в зв'язку з Декадою української літератури й мистецтва в Москві й за великі творчі заслуги в галузі збереження й розвитку художніх традицій української кераміки П. Цвілик було нагороджено орденом «Знак Пошани» [3].

Улітку 1962-го р. в м. Празі відкрилася Всесвітня виставка кераміки. Серед експонатів були представлені й вироби П. Цвілик: глечик, ваза та баранці. За ці роботи вона одержала срібну медаль [9].

Невтомна керамістка робила улюблену справу до самої смерті. Померла народна майстриня художньої кераміки 31 березня 1964 року.

П. Цвілик належить до старшого покоління гуцульських народних майстрів. Проте справа її живе й продовжується династією косівських гончарів Роциб'юків (Михайло і його дружина Ганна – сестра П. Цвілик), її дочкою С. Заячук та онуками Н. Вербівською й І. Серьогіною-Заячук, а тепер і правнучкою – косівською керамісткою О. Кабин-Вербівською [14].

Роботи П. Цвілик залишилися в скарбниці української культури як непересічні творіння, що втілили в собі кращі традиції народного мистецтва минулого, неповторну красу прикарпатського краю. Так, у Національному музеї Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського зберігається 122 твори майстрині [14]. У колекції Національного музею народної архітектури та побуту України

зберігається 26 її робіт. Також роботи майстрині зберігаються в інших українських музеях та приватних колекціях.

Значну кількість чудових екземплярів мальованої кераміки авторства П. Цвілик, які знаходяться у фондовій колекції Національного музею народної архітектури та побуту України, було отримано від О. Соломченка, українського мистецтвознавця, члена Національної спілки художників України, заслуженого працівника культури України, лауреата премії імені Юрія Шкрібляка, члена Національної спілки народних майстрів України.

Працюючи на посаді директора Косівського художньо-промислового училища, О. Соломченко заснував музей народного мистецтва, яким завідував понад 40 років [1]. Завдяки старанням мистецтвознавця, який усе життя присвятив збиранню, дослідженню та популяризації народного мистецтва Гуцульщини, музейна збірка стала справжньою скарбницею гуцульського мистецтва і нині налічує більше 2 500 експонатів [7, 86]. О. Соломченко опублікував більше 1020 наукових праць, видав монографії «Гуцульське народне мистецтво і його майстри» (1959), «Народні таланти Прикарпаття» (1969), «Сучасні художні промисли Прикарпаття» (1979) та ін., п'ять путівників «Народне мистецтво Гуцульщини», «Писанки Українських Карпат» (2004). Його натхненна праця викликала інтерес та зацікавлення карпатською тематикою у мистецтвознавців із Києва, Львова, Москви, Ленінграда [8, 61].

Співробітники НМНАПУ, зацікавлені феноменом косівської кераміки, у процесі формування музейного зібрання неодноразово зверталися до О. Соломченка, який завжди допомагав науковим працівникам музею поповнити фондову збірку чудовими зразками мальованої кераміки відомих косівських майстрів. У фондах НМНАПУ зберігається 16 предметів авторства П. Цвілик, переданих музею саме О. Соломченком. Решта предметів, авторства уславленої

косівської майстрині, були передані до музею її дочкою С. Заячук та онукою Н. Вербівською.

Зазвичай майстриня наносить декор на побілковану поверхню виробу. Орнаментальні мотиви виконуються площинно зеленими, коричневими та жовтими фарбами. Для розпису П. Цвілик використовує анімалістичні та флористичні мотиви, які вільно розміщує на всій центральній поверхні, майже не залишаючи білого тла на сферичних формах виробів [2, 168].

У колекції НМНАПУ знаходиться декілька зразків декоративних робіт майстрині, в основі яких лежать традиційні для українського гончарства форми: куманець, близнята, боклажок, сметанники, глечики, горщики. Кухоль (НМНАПУ КН-143/141 КС-732) (Рис. 8) прикрашений характерним для П. Цвілик орнаментом із листя, квітів, заячих вушків та очків, обрамлений смугою тарничок. Майстриня розробила оригінальні мотиви багатопелюсткових квіток, що складаються з крапочок, ромбиків, хвилястих ліній, рисочок, трикутничків та листочків найрізноманітніших форм. Яскраво проявляється цей стиль на горщику (НМНАПУ КН143/143 КС-734) (Рис. 9): в орнаменті органічно чергуються квіти та гілки листя, промальовані легко й точно.

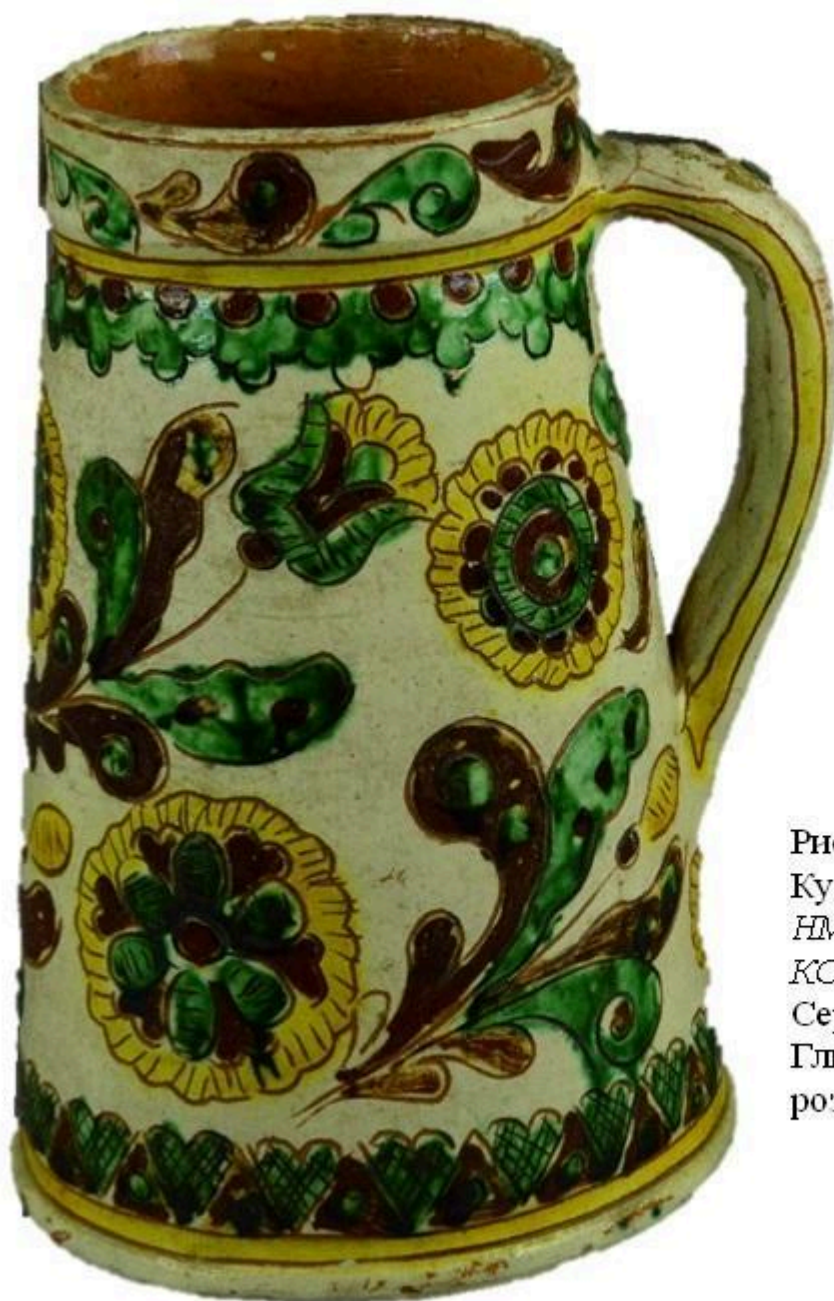

Рис. 8
Кухоль. Цвілик П. Й.
НМНАПУ КН-143/141
КС-732
Сер. XX ст.
Глина, ангоб,
розпис, випалювання

Рис. 9

Горщик (сметанник). Цвілик П.Й.

НМНАПУ КН-143/143 КС-734

Сер. XX ст.

Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Схожий орнамент спостерігається й на колачі (куманці) (НМНАПУ КН- 143/135 КС-726) (Рис. 10). Віночок зі стилізованих листків та квіток, обрамлених орнаментом із кульок та півкульок, з'єднаних у подвійні лінії. Спільною рисою всіх робіт П. Цвілик є точність дозування фарб, тонкість та ажурність ліній, уміле розміщення малюнку по формі гончарного виробу.

Рис. 10
Колач (куманець).
Цвілик П.Й.
НМНАПУ КН-143/135
КС-726
Сер. XX ст.
Глина, ангоб,
розпис, випалювання.

Вигадуючи численні композиції з простих елементів, П. Цвілик щоразу створювала нові квіткові візерунки. Так, близнята (НМНАПУ КН-143/301 КС- 752) (Рис. 11) оздоблені великими кулястими квітками, а на шийці зображена орнаментальна смужка з кульок. Завдяки такому прийому художниця досягала монолітності форми та органічного зв'язку з малюнком. Водночас не дивлячись на мініатюрний, як для близнят, розмір, виріб виглядає об'ємним та колоритним.

Рис. 11
Близнята. Цвілик П.Й.
НМНАПУ КН-143/301 КС-752
Сер. XX ст.
Глина, ангоб,
розпис. випалювання.

Цікавим є таріль із поясом зображенням гуцула з люлькою в капелюсі та кептарі (НМНАПУ КН-141/104 КС-696) (Рис. 12). На берегах тарілки характерний для руки П. Цвілик ажурний стилізований рослинний орнамент з напівквітів, виконаний із точністю та вигадливістю.

Рис. 12
Таріть настінна.
Цвілик П.ІІ.
НМНАПУ КН-143/104
КС-696
Поч. XX ст.

Особливу цікавість під час проведення дослідження викликали два тарелі, на яких зображені портрети подружжя Цвіликів (НМНАПУ КН-143/313 КС-755 та НМНАПУ КН-143/98 КС-691). На денці першого тарелі зображено портрет Г. Цвілика на зеленому тлі в обрамлені орнаменту, нанесеного поєднанням точечок, пелюсточок та рисочок у вигадливий рослинний орнамент (Рис. 13). Орнамент нанесений із притаманною для П. Цвілик точністю та акуратністю, виглядає легко та ажурно. На денці другого – портрет П. Цвілик у тому ж стилі, що й портрет Г. Цвілика (Рис. 14).

Рис. 13
Тарілка декоративна.
Цвілик П.Й.
НМНАПУ КН-143/313
КС-755
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

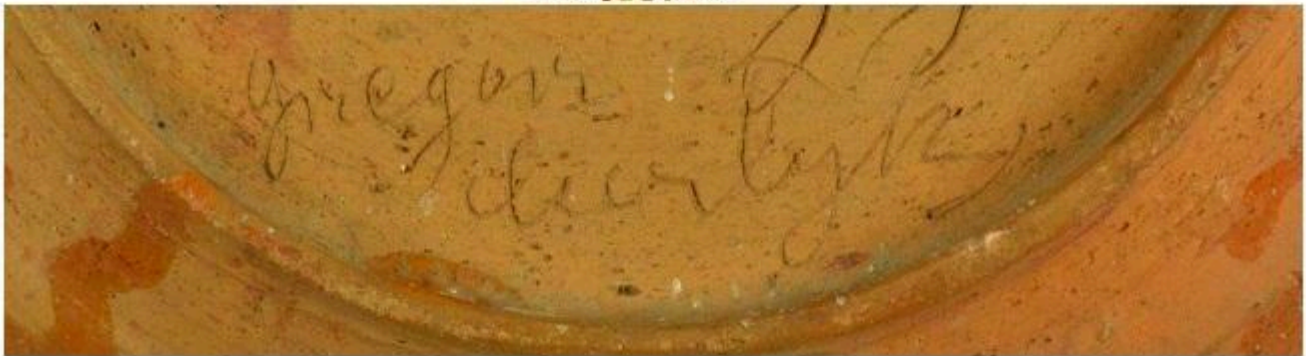
Рис. 14
Тарілка декоративна. Цвілик Григорій.
НМНАПУ КН-143/98 КС-691
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Довгий час вважалося, що на тарілі намальовано автопортрет П. Цвілик, а тарілки вважалися парними, створеними П. Цвілик для своєї родини чи в подарунок чоловікові. Проте під час дослідження на зворотному боці тарілки із зображенням П. Цвілик було виявлено та розшифровано напис, який був неповністю розшифрованим протягом довгого часу. Отже, у результаті детального дослідження було виявлено такий напис: «Павліни Цвілик жінки Григорія 09/10 1938 Косів Гуцульський Gregori Svilyk» (Рис. 15). Зважаючи на цей напис, було висунуто припущення, що тарілка із зображенням П. Цвілик була написана Г. Цвіликом, імовірно, у відповідь на таріль із його портретом, яку для нього

зробила П. Цвілик. На користь такого висновку говорить також і той факт, що майстриня, так і не отримавши навіть початкової освіти, підписувала власні роботи коротко, тільки власним прізвищем. Такий розлогий напис, тим більше з використанням латини, не притаманний роботам П. Цвілик. Крім того, у процесі дослідження орнаменту на тарілі КС-691 помітні патьоки ангобу та неакуратність нанесення орнаменту. Простий орнамент на берегах тарілі, грубоватість ліній, патьоки ангобу – усе це нехарактерно для робіт П. Цвілик, яка майстерно малювала витончені та ажурні візерунки. Натомість для Г. Цвілика, який більше займався саме формуванням виробів, такий художній рівень виконання малюнку є можливим. Тому, у результаті дослідження робіт, було зроблено висновок, що настінна таріль НМНАПУ КН-143/98 КС-691 належить авторству Г. Цвілика, та на ній зображено портрет, а не автопортрет П. Цвілик.

Рис. 15

Набір матеріалів у П. Цвілик був невеликий: звичайна червона й біла глина, жовта та зелена фарби. Але, майстерно оперуючи ними, вона домагалася в розписі високого художнього ефекту. Щоб краще вирізнялася на виробі орнаментика, майстриня традиційно робила тло з ангобу білого кольору. Тому кавуш (НМНАПУ КН-143/132 КС-723) (Рис. 16) із музейної колекції НМНАПУ особливо вирізняється серед інших творів художниці використанням темно-коричневого тла

для орнаменту, який у цій роботі П. Цвілик виглядає ще більш яскравим та ажурним.

Рис. 16
Кавуш. Цвілик П.Й.
НМНАПУ КН-143/132
КС-723
Сер. XX ст.
Глина, ангоб,
розпис, випалювання.

Рідше майстриня вживає геометричні орнаменти. Так, для оздоблення обкладинок до альбому (НМНАПУ КН-216/66 КС-1832) (Рис. 17) вона використала з властивим їй відчуттям ритму, рівноваги, симетрії поєднання геометричних орнаментів із флористичними мотивами. На одній з обкладинок бачимо в центрі косицю з листочками, пасочками, зубчиками, обрамлену рамкою з підківок. На другій – геометричний орнамент, який органічно поєднаний із формою обкладинки, що надає роботі особливої витонченості та мелодійності.

Рис. 17
Обкладинки до альбому. Цвілик П.Й.
НМНАПУКН-216/66 КС-1832
1930 р.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Декілька бабчерів (пасківників) роботи П. Цвілик, що передані на зберігання до фондової колекції НМНАПУ С. Заячук, цікаві тим, що не мають мальованого орнаментування. Натомість поверхня бабчерів ззовні покрита прозорою поливою, яка зберігає природній охристий колір виробів. Пасківники, як і класичні розписні фарби, були створені у 30-х роках ХХ ст. Бабчери не мають жодних розписів чи малюнків, проте виріб, карбований «пальцями», зберігає вишуканість, властиву усім творам П. Цвілик. Водночас основний корпус посудини красиво переходить у пластичну вишукану вузьку ручку, а рельєфний орнамент, поєднуючись з вальцевидною формою бабчера, створює гармонію пластичних мас, надаючи художньої довершеності всьому виробу (Рис. 18).

Рис. 18
Бабчер (пасківник). Цвілик П. Й.
НМНАПУ КН-109/159 КС-3127
30-ті рр. XX ст.
Глина, випалювання.

У фондовій колекції НМНАПУ також зберігаються скульптурні роботи П. Цвілик, які виконанні з тією ж майстерністю та художнім смаком, що особливо прослідковується в майстерному поєднанні форми виробів з їхнім орнаментальним оформленням. Приваблює форма й розпис декоративного баранця-підвазонника (НМНАПУ КН-143/158 КС-744) (Рис. 19). Уся поверхня баранця прикрашена казковим плетивом рослинних мотивів, серед яких особливо виділяються квіти з фантастичними пелюстками. Дрібні листочки, пуп'янки,

«серденька», що розташовані поміж ними, надають малюнкові ніжності та невагомості.

Рис. 19
Баранець-підвазонник. Цвілик П.Й.
НМНАГТУ КН-143/158 КС-744
Сер. XX ст.
Глина, ангоб, розпис, випалювання.

Творчий доробок уславленої майстрині має виняткове значення в розвитку української ужиткової кераміки зокрема та українського народного декоративного мистецтва в цілому. Так, на визнання важливості та непересічної творчої особистості П. Цвілик Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» випустило ювілейний маркований конверт. Спецпогашення конверта, присвячене 125-річчю від дня народження відомої майстрині косівської кераміки,

відбулося у м. Косові (у залі обслуговування центру поштового зв'язку №5), де жила й працювала відома керамістка. Ювілейний конверт пам'яті П. Цвілик вийшов 400-тисячним тиражом і є в обігу в усіх регіонах України [13].

П. Цвілик є яскравим та неординарним представником майстрів косівської кераміки, які своєю творчістю підтримували та зберігали тяглість традиції виготовлення косівської кераміки. Роботи та технологія виготовлення керамічних виробів П. Цвілик потребують збереження, подальшого вивчення та популяризації не тільки серед мистецтвознавців та наукової спільноти, але й серед широкого загалу задля забезпечення збереження традиції косівської кераміки як нематеріальної культурної пам'ятки України.

КАТАЛОГ

п.п.	Назва	Дата виготовлення	Матеріал	Техніка	Розмір, см	Облікові дані	Написи, клейма	Напис
	2	3	4	5	6	7	8	
	Посуд орнаментований							
	Баклажок	р. ХХ ст.	Глина, ангоб, полива	Випалювання, розпис	11x15,5	В-143/298 С-749	дні «Цвілик»	Напис. 1

	Бли знята	р. ст.	се XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	4	13x1	В-143 /301	С-7 52	дні «Цвілик»	На -ис.	11
	Ваз он	-ті XX ст.	30 рр.	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	x15	14,5	В-216 /72	С-1 838	дні «Цвілик»	На -	
	Гор щик	Х ст.	Х	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	9	13x1	В-143 /143	С-7 34	дні «Цвілик»	На -ис.	9
	Кав уш	р. ст.	се XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	0,5x4,5	28x1	В-143 /132	С-7 23	дні «Цвілик»	На -ис.	16
	Кол ач	р. ст.	се XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	x19	13,5	В-143 /135	С-7 26	дні «Цвілик»	На -ис.	10
	Кух оль	р. ст.	се XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	x11,5x7,5	18,5	В-143 /141	С-7 32	дні «Цвілик»	На -ис.	8

	Тар ілка	р. ст.	се XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	1,5	29x2	В-143 /313	С-7 55	дні «Цвілик»	На -ис. 13
	Тар іль	38 р.	19	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис		3x29	В-143 /98	С-6 91	Пав ліни Цвілик. 9/10 1938. Жінки Григорія. Косів Гуцульськ ий. Gregori Cvilyk	ис. 14, 15
0.	Тар іль	ч. ст.	по XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	,5	3x26	В-143 /102	С-6 94	дні «Цвілик»	-ис. 3
1.	Тар іль	ч. ст.	по XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис		5x25	В-143 /103	С-6 95	На звороті «Цвілик»	-ис. 6
2.	Тар іль	ч. ст.	по XX	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	17х 27,5	5,5х	В-143 /104	С-6 96	На звороті «Цвілик»	-ис. 12

3.	Тар іль	1960 р.	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	26x1 5,5	В-216 /89	С-1 849	На звороті «Цвілик»	ис. 2
4.	Цук ерничка	по ч. XX ст.	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	12,5 x11,5	В-216 /67	С-1 833	На дні «Цвілик»	
Посуд неорнаментований									
5.	Баб чер (пасківни к)	30 ті рр. XX ст.	Г лина, полива	Випа лювання	19,5 x14,5	В-409 /158	С-3 426		
6.	Баб чер (пасківни к)	30 ті рр. XX ст.	Г лина, полива	Випа лювання	21x1 4	В-409 /159	С-3 427		ис. 18
7.	Баб чер (пасківни к)	30 ті рр. XX ст.	Г лина, полива	Випа лювання	19,5 x13,5	В-409 /160	С-3 428		
8.	Баб чер (пасківни к)	30 ті рр. XX ст.	Г лина, полива	Випа лювання	16,5 x12	В-409 /161	С-3 429		

9.	Баб чер (пасківни к)	30 -ті рр. XX ст.	Г лина, полива	Випа лювання	17,5 x12	В-409 /162	С-3 430		
	Ску льптура								
0.	Бар анець-під вазонник	р. XX ст.	се лина, ангоб, полива	Г Випа лювання, розпис	27x3 3	В-143 /158	С-7 44	На задній лівій нозі — «Цвілик», на задній правій нозі «Косів», ззаду «Цвілик Косів»	ис. 19
1.	Бар ан-кашпо	р. XX ст.	се лина, ангоб, полива	Г Випа лювання, розпис	27,5 x12x30	В-143 /157	С-7 43	На дні «Цвілик»	ис. 5
2.	Об кладинки	19 30 р.	Г лина, ангоб, полива	Випа лювання, розпис	20,5 x16,5	В-216 /66	С-1 832	Е.В.	ис. 17

3.	Скульптура «Баран»	1962 р.	Глина, полива	Випалювання	5	21x21	В-216 /45	С-1 812	На череві «Цвілик 1962»	ис. 7
4.	Скульптура «Вершник»	р. ст.	Глина, ангоб, полива	Випалювання, розпис	2	10x10	В-143 /164	С-7 47		
5.	Скульптура «Гуцул»	р. ст.	Глина, ангоб, полива	Випалювання, розпис		17,5	В-143 /162	С-7 46	На підставці ззаду «Цвілик»	
6.	Скульптура «Гуцулка»	р. ст.	Глина, ангоб, полива	Випалювання, розпис		15	В-143 /161	С-7 45	На підставці збоку «Цвілик»	ис. 4

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Альфа і омега* // Портал Косівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kosiv.info/kosivschina/famous-kosiv/663-oleksij-grygorovych-solomchenko>
(дата звернення: 10.09.2020)
2. *Кара-Васильєва Т. Творці дивосвіту / Т. Кара-Васильєва. – К.: Радянська школа, 1984. – 175 с.*
3. *Козак-Ділета І. «Спочатку була глина...» [Електронний ресурс] / І. Козак Ділета. – Режим доступу: <http://kosiv.info/arts-menu/arts-masters/166-2009-11-23-23-38-44.htm>
(дата звернення: 10.09.2020)*
4. *Косівська мальована кераміка* // Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.knukim.edu.ua/proekti-biblioteki/proekt-skarbi-nacii/kosivska-malovana-keramika> (дата звернення: 10.09.2020)
5. *Кушнір О. Гончарська династія Совіздранюків (присвячується 80-річчю Надії Вербівської) [Електронний ресурс] / О. Кушнір. – Режим доступу: <https://artkipdm.kosiv.org.ua/2014/10/14/1028/> (дата звернення: 10.09.2020)*
6. *Ю. Лащук. Гуцульська кераміка / Ю. Лащук; Академія архітектури УРСР, Ін-т худ. промисловості. – Київ: Держ. вид-во л-ри з будівництва і архітектури УРСР, 1956. – Вип. 7. – 82 с.: іл.*

7. Молинь В. До історії викладання художньо-професійних дисциплін у Косівському училищі (1945–1970) / В. Молинь // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Львів, 2017. – Вип. 33. – С.84–96.

8. Молинь В. Скарбниця гуцульського мистецтва / В. Молинь // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Спецвипуск VII. – Львів: ЛНАМ, 2009. – С.57–66.

9. Слободян О. Павлина Цвілик: володарка керамічного царства [Електронний ресурс] / О. Слободян. – Режим доступу: <http://uartlib.org/pavlina-tsvilik-volodarka-keramichnogo-tsarstva> (дата звернення: 10.09.2020)

10. Павлина Цвілик // Бібліотека Українського мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/tsvilik-pavlina> (дата звернення: 10.09.2020)

11. Павлина Цвілик: альбом / авт.-упоряд. О. Слободян. – К.: Мистецтво, 1982. – 101 с.: іл.

12. Соломченко О. // Українська Вікіпедія [Електронний ресурс] / О. Соломченко. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соломченко_Олексій_Григорович (дата звернення: 10.09.2020)

13. Сусак І. Пам'яті Павлини Цвілик [Електронний ресурс] / І. Сусак. – Режим доступу: <https://dileta.kosiv.biz/memory-pavlyna-cvilyk> (дата звернення: 10.09.2020)

14. Цвілик Павлина Йосипівна // Українська Вікіпедія [Електронний ресурс].
– Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цвілик_Павлина_Йосипівна (дата
звернення: 10.09.2020)

15. *Tradition of Kosiv painted ceramics* // [UNESCO](#) [Електронний ресурс]. –
Режим доступу:
<https://ich.unesco.org/en/RL/tradition-of-kosiv-painted-ceramics-01456> (дата
звернення: 10.09.2020)